

Avl og systematisk krydsninger

Der er flere veje til en glad og tilfreds fåreavler. Nogle er glade bare fårene er glade, andre vil gerne have Ribe dyrskues flotteste får med ærespræmie og det hele – det kan faktisk godt anbefales at udstille i Ribe, fordi der er smukt og kanonhyggeligt – mens andre fåreavlere vægter produktionsresultaterne højest.

Det er vigtigt for os alle, at nogle fåreavlere vælger at have renracede dyr. Udstilling af dyrene er for nogle en sjov og hyggelig sport, hvor erfaringsudvekslingen slet ikke er at kimse ad.

Avl er dog en helt anden ting. Hvis man vil have sikkerhed for at få fremavlet en bestemt egenskab, skal man have mindst 20 halvsøskende på 2 hinanden følgende år 2 år (eller flere) efter vædderen. Når man har dette afkom, kan man beregne, om egenskaben er slået igennem. Derfor er det svært i Danmark at sikre de store avlsmæssige fremskridt, fordi de fleste udstillere kun har et lille antal afkom efter hvert dyr. Derfor ligger sikkerheden generelt for, at en egenskab er forbedret på under ca. 10%. Når dyr udstilles er det ofte ejernes evner til pasning og fremføring, der giver udslag i forskellene.

Import af avlsmateriale er den mest sikre vej til avlsfremgang. I England har man et register, hvor alle kan gå ind og se resultaterne efter forskellige væddere. Vi må derfor håbe, at der bliver bedre muligheder for at købe sæd hjem og inseminere. Så kan vi nemlig nøjes med at importere gener – og ikke sygdomme.

Renavl

For at sikre en fortsat fremgang i fåreflokken er der visse valg, der skal gøres korrekt. Tillæg af gimmere skal udvælges blandt de gimmere, der er født som tvillinger eller trillinger. Enkeltlam er næsten altid de flotteste, men du risikerer, at antallet af lam pr får falder. Det sker faktisk over en kort årrække såfremt man ikke passer på. Gimmerne skal nå en vægt på 60% af moderfårets vægt inden ilægning. Er de ikke store nok ved ilægning, er der risiko for at de bliver for små ved lægning. Man skal ikke regne med at kunne lægge alle gimmere til. Nogle er ikke store nok, andre har bygningsfejl. F.eks er overbid ret almindelig hos renracede dyr og det er ganske vigtigt at undgå dem i avlen. Husk at se efter – det kikser for selv garvede folk fra tid til anden. Tænderne skal se ok ud. De skal gå pænt på benene og kødfylden skal helst være fornuftigt fordelt. Ja, der er god grund til at nyde synet af flokken mange gange i løbet af sommeren, så man ved, hvilke lam der kan bruges

Krydsningsfrodighed

Når man krydser to får fra forskellige racer med hinanden, giver det en stigning i produktionsegenskaberne niveau. Det vil sige, at man opnår lidt større forbedring for mange egenskaber. For eksempel vil tilvæksten på førstegangskrydsninger altid større sammenlignet med gennemsnittet mellem de to racer, man krydser. Effekten af at krydse er den modsatte af indavl, hvor bestemte egenskaber bliver ringere og ringere.

Forbedringen sker fordi generne bliver mere forskellige (mere heterogene), når man krydser to racer, hvorimod renrace dyr ofte bliver mere og mere ens i deres gener (homogene). Nogle egenskaber er vi sikre på bliver bedre hos afkommet, når vi krydser fordi forældre dyrene har denne egenskab i kraftig grad. Det kan for eksempel være gotlændernes moderegenskaber. Der vil man få den største fremgang for denne egenskab, hvis man vælger gotlænderen som moderdyret i avlen. Altså er det en til dels kønsbundet egenskab.

Når man ønsker at lave krydsninger er det ofte for at forbedre:

- Antal lam pr får
- Moderegenskaber
- Tilvækst
- Kød kvalitet
- Stærkere ben
- Immunitet overfor orm
- Holdbarhed (alder på fåret)
- Og meget andet

Systematisk krydsning

Vil man gerne have et lille stærkt får, der giver mange kilo lam pr kg moderfår. Et får, der passer godt på sine lam. Et får, der er adræt og hat let ved at gå over store afstande, en kødkvaliteten skal også være ok. Så kan det faktisk godt lade sig gøre. Det er nødvendigt at prøve sig lidt frem, så man får en krydsning, man kan lide.

Et eksempel på en meget brugt krydsningsprodukt er:

Gotlænder x suffolk x texel

Her får man gotlænderens mange lam, gode moderegenskaber. Suffolkens lange ryg, hurtige tilvækst og til slut texels fine kødfylde på køller og ryg. Et lam, der ofte falder i god jord hos opkøberne. Disse krydsninger er ofte gode til at læmme og passe lammene også ved fødsler på mark.

Generne hos disse racer er så forskellige - heterogene, at lammene også kan falde forskelligt ud, men generelt får de en større tilvækst og bliver større. Fra begyndelsen vil man få en noget uens flok, der efter mange års krydsning bliver mere ensartet. Disse dyr har som regel stærkere ben, ryg og større modstandskraft. Det betyder et længere produktionsliv – en længere holdbarhed inden udsætning til slagt.

Nu er det jo ikke sådan, at alt kun giver bonus. For at kunne lave krydsningerne helt systematisk kræver det flere grupper og flere væddere. Det er ikke muligt i mindre besætninger, men så kan man jo vælge en tilnærmet produktion, hvor vædderen skiftes racemæssigt alt efter flokkens karakteristika. Men ønsker man lette læmninger, hvor fåret passer godt på lammet, bør der ikke være mindre end 1/8 gotlænder i moderfåret. Skal immuniteten overfor orm være stor, så kan man udelukke suffolk. Skal slagtekroppen være god, skal der en anseelig grad af texel i – og sådan kan man blive ved.

Som lammeproducent kan der være andre emner, der også er vigtige. Nogle ønsker et roligt får og vælger derfor Suffolk fra. Et får, der kun skal hegnes med én tråd for, så tror jeg, man skal krydse texel og Dorset.

Gotlænderen skal i al fald vælges fra (mindre end 4 tråde vil jeg ikke anbefale). Nogle kan lide lidt større får med en god mælkeydelse, så kan det være fint at bruge schwartbless eller lacoune. De vejer ofte mere, end det umiddelbart ser ud til på grund af de lange ben. Kød kvalitet og størrelse kan fint opnås.

Jeg har nævnt mange af de emner, jeg møder i hverdagen, men det er stort og meget er sikkert også glemt. Er der noget specifikt, du er interesseret i, kan du kontakte mig, og så vil jeg prøve at svare eller finde svaret.